

1

Riką Dekardą pažadino dziugus elektros tvinksnis, pyptelėjus automatiniam žadintuvo signalui iš ūpo padargo, padėto šalia lovos. Nustebęs – jis visada nustebdavo pabudęs iškart, be įžangų, – išlipo iš lovos, kurioje gulėjo su spalvinga pižama, atsistojo ir pasiražė. Dabar ir jo žmona Irana atsimerkė savo lovoje, – pilkose akyse nebuvo dziugesio, – sumirksėjo, sudejavo ir vėl užsimerkė.

– Nusistatei per silpną „Penfildo“ impulsą, – pasakė jai Rikas. – Sureguliuosiu iš naujo ir atsibudusi tu...

– Neliesk mano parametru, – žmonos balse nuskambėjo piktai šaiži gaida. – Aš *nenoriu* atsibusti.

Jis prisėdo šalia ant lovos ir palinkęs švelniai paaiškino:

– Jei nustatysi stipresnę tvinksnį, atsibusi patenkinta – štai ir viskas. Nustačius reguliatorių ties C kaip mano, peržengiamas sąmonės slenkstis.

Rikas bičiuliškai, mat jautėsi patenkintas gyvenimu (jo reguliatorius buvo nustatytas ties D), papplekšnojo žmonai per blyšką nuogą petį.

– Patrauk tą savo faro leteną, – atsakė Irana.

– Aš ne faras.

Šįkart susierzino, nors toks ūpas jam nebuvo nustatytas.

– Blogiau negu faras, – atsakė Irana vis dar užsimerkusi. – Tu – farų samdomas žudikas.

– Gyvenime nesu nužudęs žmogaus.

Dar labiau sustiprėjęs jo susierzinimas virto atviru priešišku.

Irana atsakė:

– Tik vargšus andrukus.

– Žiūriu, tu daug negalvodama taškai mano parneštas premijas, jei tik kas nors sekundei patraukia akį.

Atsistojęs jis žingtelėjo prie savo ūpo padargo staliuko šalia sienos.

– Užuot pataupiusi, – kalbėjo toliau, – kad įpirktume tikrą avį vietoj to elektrinio padirbinio ten, viršuj. Elektrinis gyvulys – ir tai viskas, ką per šitiek metų uždirbau.

Prie staliuko Rikas padvejojo, ar įjungti tarpinių smegenų gumburo slopintuvą (kuris panaikintų įniršį), ar dirgintuvą (kuris tol baktų, kol jis laimėtų ginčą).

– Jei įjungsi didesnę pyktį, – atsimerkusi pasakė Irana, žiūrėdama į jo pusę, – aš padarysiu tą patį. Įjungsiu maksimumą, ir pamatysi – visi mūsų berniai tau pasirodys niekai prieš šitą. Tik pabandyk.

Ji mikliai pašoko iš lovos, šastelėjo prie staliuko su savo ūpo padargu ir ėmė laukti piktai varstydamą jį akimis.

Jis atsiduso įveiktas jos grasinimo.

– Įsijungsiu pažiūrėti, kas šiandien mano dienotvarkėje.

Patikrinęs 1992 metų sausio 3 dienos tvarkaraštį, Rikas aptiko, kad šiandien reikalaujama dalykiško profesinio požiūrio.

– Jei įsijungsiu dienotvarkę, – atsargiai pradėjo jis, – tu irgi įsijungsi?

Luktelėjo, apdairiai neprisiimdamas atsakomybės, kol žmona nesutiko pasekti jo pavyzdžiu.

– Mano dienotvarkėje šiandien šešios valandos depresijos su savi-grauža, – atsiliepė Irana.

– Ką? Kam tu ją įtraukei į dienotvarkę?

Tokiu atveju ūpo padargas apskritai netenka prasmės.

– Net nežinojau, kad galima nustatyti tokį parametrą, – numykė Rikas rūškanu veidu.

– Kartą popiet sėdėjau čia, – pradėjo Irana, – ir, aišku, žiūrėjau „Šelmį Draugužį ir draugingąją draugiją“ – jis sakė, kad tuoj paskelbs didelę naujieną, o tada pasirodė ta baisi reklama, kurios negaliu pakęsti – „Mauntibanko“ švininiai tarpkojo dengtukai. Minutei išjungiau garsą. Ir tada išgirdau pastatą – šitą pastatą... išgirdau...

Ji mostelėjo ranka.

– Tuščius butus, – užbaigė jos mintį Rikas.

Kartais jis girdėdavo juos naktimis, kai turėdavo miegoti. Net ir šiais laikais pusiau apgyventas koopbutų namas gyventojų tankumo schemeje buvo vertinamas aukštu balu; rodikliai dabar kur kas geresni negu prieš karą, kai priemiesčiuose buvo galima rasti visiškai tuščių pastatų – bent jis taip girdėjo. Rikas tenkinosi informacija iš antrų lūpų – kaip ir dauguma, nesistengė jos patikrinti.

– Tą minutę, kai išjungiau televizoriaus garsą, – tęsė Irana, – buvau nusistačiusi ūpą 382 – surinkau skaičius, ir tiek. Taigi nors protu ir suvokiau girdinti tuštumą, jos nejutau. Pirma mano reakcija buvo dėkingumas už tai, kad galėjome sau leisti įsigyti „Penfildo“ ūpo padargas. Bet paskui supratau, kaip tai liguista – jausti, kad nėra gyvybės, ir ne tik šiame pastate, bet ir visur kitur, ir į tai nereaguoti – supranti, apie ką kalbu? Manau, ne. Bet anksčiau tai būdavo laikoma psichikos ligos požymiu – jis vadinamas adekvataus afekto nebuvimu. Taigi palikau išjungtą televizoriaus garsą, sėdau prie savo ūpo padargo ir ėmiau eksperimentuoti. Galiausiai radau nevilties parametrus.

Jos dailus tamsaus gymio veidas atrodė patenkintas, tarsi ką nors laimėjus.

– Taigi į savo tvarkaraštį dukart per mėnesį įtraukiau nevilį: man rodos, priimtina tiek laiko skirti nevilčiai dėl visko – dėl to, kad likom čia, Žemėje, kai protingesni emigravo, – o tu kaip manai?

– Bet esant tokio ūpo, – atsakė Rikas, – galima į jį įklimpti, tada nebesinori surinkti kito kodo ir išeiti iš šios būsenos. Tokia visa apimanti neviltis turi savybę tęstis be galo.

– Užprogramuoju, kad po trijų valandų ūpas automatiškai persijungtų, – pašvelnino balsą žmona. – Į 481. Visokeriopų ateities galimybių suvokimas, naujos viltys, kad...

– Žinau tą 481, – pertraukė ją vyras. Daug kartų buvo surinkęs šią kombinaciją – labai ja pasikliovė. – Klausyk, – tarė sėsdamasis ant lovos ir suėmęs ją už rankų bandydamas pasisodinti šalimais, – net nustačius automatinį išjungimą pavojinga leistis į bet kokią depresiją. Pamiršk, ką įrašei į savo tvarkaraštį, ir aš pamiršiu, ką pats įrašiau, – tada kartu surinksim 104 ūpą ir abu jį išbandysim. Paskui tu pasiliksi tą patį ūpą, o aš persijungsiu į įprastą, dalykišką požiūrį. Su juo pašokėsiu ant stogo ir užmesiu akį į avį, tada trauksiu į darbą žinodamas, kad tu nesėdi užsigalvojusi be televizoriaus.

Jis paleido ilgus, laibus jos pirštus ir, perėjęs per erdvų butą, atsidūrė svetainėje, kurioje nuo vakar vakaro dvelkė cigaretėmis. Tada pasilenkė įjungti televizoriaus.

Iš miegamojo pasigirdo Iranos balsas:

– Negaliu pakęsti televizoriaus iki pusryčių.

– Surink 888, – pasiūlė Rikas, kol televizoriuje pasirodė vaizdas. – Noras žiūrėti televizorių, nesvarbu, ką rodo.

– Man dabar apskritai nesinori rinkti jokių skaičių, – atsakė Irana.

– Tada surink 3, – tarė jis.

– Nenoriu režimo, kuris man stimuliuotų smegenų žievę, kad norėčiau rinkti kodus! Nenoriu rinkti skaičių, o labiausiai šito, nes jį surinkusi norėsiu rinkti kodus, o dabar kaip tik šis impulsas man atgrasiausias. Nieko daugiau nenoriu, tik sėdėti ant lovos ir žiūrėti į grindis.

Balsas tapo šaižus su atšiauriais obertonais, siela sustingo ir kūnas tapo nejudrus – Iraną apgaubė intuityviai juntama, visur esanti sunkiasvorė absoliutaus bejausmiškumo migla.

Jis įjungė televizoriaus garsą ir per visą butą nugriaudėjo Šelmio Draugužio balsas:

– ...ei, bičiuliai! Metas trumpai šiandienos orų prognozei. Pa-lydovas „Mangusta“ praneša, kad radioaktyvių dulkių krituliai ypač tikėtini vidurdienį, paskui jų sumažės, tad jeigu jūs, bičiuliai, surizi-kuosite išeiti į lauką...

Šalia jo atsirado Irana ilgais, grindis lengvai šluojančiais naktiniais ir išjungė televizorių.

– Gerai, pasiduodu, surinksiu kodą. Bet kurį – kokios manęs no-rėsi, tokia ir būsiu: galiu įjungti net ekstatišką sekso palaimą – taip baisiai jaučiuosi, kad net ją išstverčiau. Na ir kas. Koks skirtumas?

– Surinksiu kodus mums abiem, – tarė Rikas ir nuvedė ją atgal į miegamąjį.

Priėjęs prie jos staliuko surinko 594 – džiaugsmingas pripažini-mas, kad vyras viską išmano geriau už žmoną. Perėjęs prie savo sta-liuko surinko naują, kūrybingą požiūrį į savo darbą skatinantį kodą, nors šito jam vargiai reikėjo – ir be „Penfildo“ dirbtinio smegenų sti-muliavimo toks požiūris jam buvo įprastas, net įgimtas.

Paskubomis papusryčiaavęs – pokalbis su žmona atėmė laiko – jis su apranga, skirta rizikingam išėjimui į lauką, įskaitant ir švininę „Ajakso“ modelio „Mauntibanko“ tarpkojo apsaugą, užlipo į deng-tą ganyklą ant stogo, kur „ganėsi“ jo elektrinė avis. Ji, įmantrus tech-nikos kūrinyš, su dirbtiniu pasitenkinimu ėmė garsiai rupšnoti žolę, mulkindama kitus namų gyventojus.

Žinoma, kai kurių iš jų gyvuliai taip pat buvo imitacijos, sudary-tos iš elektroninių schemų, ir, žinoma, jis nekaišiojo nosies ne į savo reikalus – lygiai kaip ir jie, kaimynai, nesmalsavo, kaip iš tikrųjų funk-cionuoja Riko avis. Tai būtų buvę didžiausias nusižengimas manda-gumui. Paklausti piliečio: „Ar jūsų avis tikra?“ – būtų buvęs blogesnis

tonas negu pasidomėti, ar atlikti jo dantų, plaukų ar vidaus organų autentiškumo testai.

Ryto ore pasklidę pilki radioaktyvūs krisleliai, nuo kurių apsiblausė saulė, apsupo jį lyg virstantys dūmai iš kamino ir erzino nosį – jis nevalingai uodė mirties tvaiką. Na, būtų per stipru taip sakyti, nusprendė žingsniuodamas prie velėnos sklypo, kuris priklausė jam, kaip ir pernelyg didelis butas žemiau. Paskutinio pasaulinio karo padariniai išsivadėjo – tie, kurie neatlaikė radioaktyvių dulkių, jau prieš daugelį metų nuėjo į užmarštį, o pačios dulkės, dabar jau silpnesnės, galynėjosi su išlikusiais stipriaisiais ir žalojo tik protą ir genetines savybes. Nepaisant švininio dengtuko, dulkės neabejotinai sėdo ant kūno ir skverbėsi į vidų ir, kol Rikui dar nepavyko emigruoti, jos kasdien jį nuklodavo visa dergiančia bjaurastimi. Kas mėnesį atliekamos medicinos apžiūros išvados iki šiol patvirtindavo, kad jis normalus: pagal įstatymo nustatytas ribas reprodukcijai tinkamas vyras. Vis dėlto kiekvieną mėnesį San Fransisko policijos departamento gydytojai galėjo pareikšti ką kita. Visur esančių dulkielių paveikti normalieji nuolat papildydavo specialiųjų gretas. Pastaruoju metu plakatai, televizijos reklamos, valdžios įstaigų šlamštaiškiečiai vienu balsu tauškė: „Emigruok arba degeneruok! Spręsk pats!“ Labai teisingai, pagalvojo Rikas, atvėręs savo mažosios ganyklos vartelius ir eidamas prie elektrinės avies. Bet aš negaliu emigruoti, tarė jis sau. Dėl darbo.

Gretimos ganyklos savininkas, jo koopbuto kaimynas Bilas Barboras, šūktelėjo sveikindamasis – kaip ir Rikas, buvo apsirengęs eiti į darbą, bet irgi užsuko pažiūrėti savo gyvulio.

– Mano kumelė, – pareiškė Barboras spindinčiu veidu, – vaikinga.

Jis pirštu parodė stambią peršeronę, kuri stovėjo beprasmiškai spoksodama į tolą, ir pridūrė:

– Ką jūs į tai?

– Sakyčiau, puiku, greitai turėsite du arklius, – atsakė Rikas.

Jis jau buvo priėjęs prie savo avies: ši gulėjo atrajodama, nenuleisdama budraus žvilgsnio nuo šeimininko – gal tas atnešė avižinių dribsnių? Tariama avis turėjo integruotą į avižas reaguojantį lustą: pamačiusi šiuos grūdus ji tikroviškai pašoko ir ėmė trypčioti aplink.

– Nuo ko ji pastojo? – paklausė jis Barboro. – Vėjas pripūtė?

– Pirkau aukščiausios kokybės apseklinimo plazmos, kokios tik galima gauti Kalifornijoje, – informavo Barboras. – Turiu ryšių Valstybinėje gyvulininkystės valdyboje. Prisimenate, kaip praėjusią savaitę Džudę apžiūrėjo jų inspektorius? Valdyba nekantriai laukia jos kumeliuko – Džudė nepalyginamai pranašesnė už kitas.

Barboras meiliai paplojo kumelei per kaklą ir ji galva palinko į šeimininką.

– Neketinate kada nors parduoti savo arklio? – paklausė Rikas.

Jis labai norėjo arklio – tiesą sakant, bet kokio gyvūno. Klastotės laikymas ir priežiūra pamažu demoralizavo šeimininką. Tačiau, nesant tikro gyvulio, dėl visuomeninės padėties reikėjo šito. Taigi jam nebuvo iš ko rinktis. Jei ne dėl savęs, tai dėl žmonos – Iranai tai buvo svarbu. Net labai.

Barboras tarė:

– Būtų amoralu parduoti savo arklių.

– Tada parduokite kumeliuką. Turėti du gyvulius dar amoraliau negu neturėti nė vieno.

Suglumintas Barboras paklausė:

– Ką norite tuo pasakyti? Daug kas turi du gyvulius, net tris ar keturis, o Fredas Vošbornas, turintis dumblių perdirbimo gamyklą, kurioje dirba mano brolis, laiko net penkis. Skaitėt straipsnį apie jo antį vakarykštėje „Kronikoje“? Manoma, kad tai pati stambiausia ir sunkiausia moskovitinė antis Vakarų pakrantėje.

Įsivaizdavus šitokią turta, vyriškio akys pasidarė kaip stiklinės – jis pasinėrė kone į transą.

Apsieškojęs palto kišenes, Rikas susirado suglamžytą, nuo varty-
mo sučiurusį „Sidnio gyvulių ir paukščių katalogo“ sausio mėnesio
priedą. Atsivertęs rodyklę susirado kumeliukus (žr. „Arkliai, jauni-
kliai“), greitai išsiaiškino šalyje vyraujančias kainas ir garsiai pareiškė:

– Galiu nusipirkti peršeronų kumeliuką iš „Sidnio“ už penkis
tūkstančius dolerių.

– Ne, negalite, – paprieštaravo Barboras. – Darkart pažiūrėkite į
sąrašą – parašyta kursyvu. Tai reiškia, kad prekyboje šių kumeliukų
nėra, o tiek kainuotų, jeigu būtų.

– Tarkim, – pasiūlė Rikas, – dešimt mėnesių aš jums mokėsiu po
penkis šimtus dolerių. Visą katalogo kainą.

Barboras apgailestaudamas paaiškino:

– Dekardai, jūs nieko neišmanote apie arklius – „Sidnio“ asorti-
mente ne šiaip sau nėra peršeronų kumeliukų. Jie neina iš rankų į ran-
kas – net už katalogo kainą. Peršeronai pernelyg reti, net ir turintys
trūkumų.

Persilenkęs per jų sklypus skiriančią tvorą jis sumojavo rankomis.

– Džudę turiu jau treji metai ir dar nė karto nemačiau jai prilygs-
tančios peršeronų kumelės. Jos pirkti skridau į Kanadą ir pats parsive-
žiau, kad nepavogtų. Su tokiu gyvuliu pasirodęs kur nors Kolorade ar
Vajominge greit gausi per galvą – pilna norinčių jį pasisavinti. Žinot
dėl ko? Nes prieš PPK buvo šimtai...

– Klausykit, – pertraukė jį Rikas, – jeigu jūs turėsite du arklius,
o aš nė vieno, tai bus teologinių ir moralinių merserizmo pagrindų
pažeidimas.

– Jūs turite avį – po galais, juk galite kopti Įkalnėn asmeninia-
me gyvenime ir, abiem rankom įsikibęs į empatizatoriaus rankenas,
išmoksite į viską žiūrėti garbingai. Na, jei neturėtumėte tos senos
avies, išvelgčiau tam tikrą jūsų požiūrio logiką. Žinoma, jei turėčiau
du gyvulius, o jūs nė vieno, tai trukdytų jums susiliesti su Merseriu.
Tačiau pažiūrėkim: kiekviena šeima šiame name, – suskaičiavau jų

apie penkiasdešimt, apgyventas kas trečias butas, – visi mes turime po kokį nors augintinį. Greivsonas štai ten laiko vištą, – jis mostelėjo šiaurės link. – Ouksas su žmona turi didelį rudą šunį, lojantį naktimis.

Barboras dar kiek pamąstė.

– Manau, Edas Smitas bute turi katę – bent pats taip sako, nors niekada nesu jos matęs. Gal tik įsivaizduoja, kad turi.

Priėjęs prie savo avies Rikas pasilenkė ir panaršęs po tankią baltą vilną (bent ji buvo tikra) rado tai, ko ieškojo, – paslėptą mechanizmo valdymo pultą. Barboro akyse spustelėjęs atidarė pulto dangtelį.

– Matot? – paklausė Barboro. – Dabar suprantate, kodėl taip noriu jūsų kumeliuko?

Barboras kiek patylėjęs tarė:

– Vargšas žmogus. Ir visada taip gyvenot?

– Ne, – atsakė Rikas, vėl uždengęs savo elektrinės avies valdymo skydelį. Atsitiesęs išsitempė visu ūgiu ir atsisuko į kaimyną. – Iš pradžių turėjau tikrą aviną. Prieš emigruodamas mums jį negrąžintinai atidavė žmonos tėvas. O paskui, prieš kokius metus, prisimenu, kaip nuvežiau jį pas veterinarą – jūs buvote čia tą rytą, kai radau jį gulintį ant šono ir nebepasikeliantį.

– Pastatėte ant kojų, – linktelėjęs prisiminė Barboras. – Taip, jums pavyko jį pakelti, bet jis, minutę ar dvi pavaikštinėjęs, vėl parkrito.

Rikas paaiškino:

– Avys serga keisčiausiomis ligomis. Kitaip tariant, avys serga daugybe ligų, bet simptomai visada tie patys: avis nepasikelia ir neįmanoma suprasti, kiek rimtai ji serga – ar tik nikstelėjo koją, ar dvesia nuo stabligės. Mano avinas nuo šito ir nugaišo – nuo stabligės.

– Kaip nuo stabligės? – nustebo Barboras. – Ant stogo?

– Per šieną, – paaiškino Rikas. – Tą kartą nuvyniojau ne visą vielą nuo šieno ryšulio, liko galiukas, o Graučas – taip jį vadinom – įsidrėskė ir užsikrėtė. Nuvežiau pas veterinarą, bet nugaišo – ilgai mąščiau,

galiausiai kreipiausi į vieną dirbtinių gyvūnų parduotuvę ir ten parodžiau Graučo nuotrauką. Man padirbo va šitą.

Jis parodė į padirbinį, pusiaugula toliau uoliai rupšnojantį ir bu-driai tebestebintį, ar nesiruošiama jo pavaišinti avižomis.

– Puikus darbas. Negailiu laiko ir dėmesio jos priežiūrai lygiai kaip tada, kai ji buvo tikra. Bet... – Rikas truktelėjo pečiais.

– ...tai ne tas, – užbaigė Barboras.

– Nors beveik nėra skirtumo. Ja lygiai taip pat reikia rūpintis – ne-nuleisti akių kaip ir tada, kai buvo gyva. Nes mechanizmas genda, o tada visas namas gali sužinoti. Šešis kartus gabenau ją į remonto dirb-tuves, daugiausia dėl nedidelių funkcinių sutrikimų, bet jei kas nors būtų pastebėjęs, – pavyzdžiui, kartą sugedo garsajuostė ar dar kažkas, ir ji ėmė be paliovos bliauti, – iškart būtų aišku, kad tai *mechaninis* sutrikimas.

Rikas pridūrė:

– Ant remonto įmonės sunkvežimio, žinoma, užrašyta, kad tai kažkokia gyvūnų klinika. Vairuotojas apsirengęs kaip veterinaras – baltais drabužiais.

Prisiminęs, kad skuba, jis dirstelėjo į laikrodį.

– Man metas į darbą, – pasakė Barborui. – Susitiksime vakare.

Jam pasukus prie automobilio, Barboras pavymui spėjo tarstelėti:

– Eee... aš niekam nesakysiu.

Kiek patylėjęs Rikas jau žiojosi padėkoti. Bet pajuto, kaip per petį paplekšnojo neviltsis – galbūt ta, apie kurią kalbėjo Irana, ir jis tarė:

– Ką aš žinau – manau, nieko tai nepakeis.

– Tačiau kaimynai ims žiūrėti į jus iš aukšto. Ne visi, bet kai kurie tikrai. Žinote, kaip žmonės žiūri į neturinčius gyvūnų – laiko juos amoraliais ir neempatiškais. Turiu omenyje, kad teisiškai tai ne nusikaltimas, kaip buvo iškart po PPK, bet tokia nuomonė te-begyvuoja.

– Viešpatie, – bespalviu balsu tarė Rikas ir skėstelėjo rankomis, – Aš noriu gyvūno, seniai siekiu jį įsigyti. Bet iš tokio atlyginimo, kokį moka miesto tarnautojams...

Ak, jei man vėl pradėtų sektis darbe. Kaip prieš porą metų, kai per vieną mėnesį sumedžiojau keturis andrukus. Jei tada būčiau žinojęs, – pagalvojo Rikas, – kad Graučas nugaiš... bet tai nutiko dar prieš stabligę. Prieš tą piršto dydžio vielagalį, įsmigusį lyg poodinis švirktas.

– Galėtumėt nusipirkti katę, – pasiūlė Barboras. – Katės pigios – pasiieškokit „Sidnyje“.

Rikas tyliai atsakė:

– Nenoriu namų augintinio. Noriu to, ką turėjau anksčiau, – didelio gyvulio. Avies, o jei turėčiau pinigų – karvės, jautuko arba arklio kaip jūsiškis.

Išeitų iš premijos už penkis pašalintus andrukus, sumetė Rikas. Prie atlyginimo prisidėtų po tūkstantį dolerių už kiekvieną. O tada kur nors pas ką nors rasčiau, ko noriu. Net jei „Sidnio gyvulių ir paukščių kataloge“ tas pirkinys įrašytas kursyvu. Penki tūkstančiai dolerių, pagalvojo, tačiau kad tiek uždirbčiau, iš kurios nors kolonizuotos planetos į Žemę turi sugrįžti penki andrukai: tai nuo manęs nepriklauso, negaliu priversti, kad penki iš jų čia sugrįžtų, o jei ir galėčiau, yra daugiau galvų medžiotojų, tarnaujančių kitoms policijos įstaigoms visame pasaulyje. Tie penki andrukai turėtų specialiai apsigyventi čia, Šiaurės Kalifornijoje, o šio regiono vyriausiasis galvų medžiotojas Deivas Holdenas turėtų mirti arba išeiti į pensiją.

– Nusipirkite svirplį, – pašmaikštavo Barboras. – Arba pelę. Klausykit, už dvidešimt penkis žalius galima nusipirkti suaugusią pelę.

Rikas atsakė:

– Jūsų arklys gali netikėtai nugaišti, kaip ir Graučas. Grįžęs iš darbo namo galite rasti kumelę užvertusią kanopas, aukštielninką kaip apvirtęs vabalas. Kaip jūsų minėtas svirplys.

Jis žengė į šalį su automobilio rakteliu rankoje.

– Atleiskite, jei įžeidžiau, – nervingai tarė Barboras.

Rikas Dekardas tylomis atrakino savo orvežio dureles. Kaimynui daugiau neturėjo ko pasakyti, mintimis jau buvo darbe, kur jo laukė nauja diena.

2

Didžiulio, tuščio, griūvančio pastato, kuriame kadaise buvo įsikūrę tūkstančiai žmonių, negyvenamame kambaryje savo prekes piršo vienišas televizorius.

Prieš Paskutinį pasaulinį karą šiuose be šeiminių likusiuose griuvėsiuose buvo palaikoma švara ir tvarka. Tai buvo San Fransisko priemiestis, lengvai pasiekiamas greituoju vienabėgiu; visas pusiasalis, pilnas gyvybės kaip paukščių nutūptas medis, klegėjo reiškiamomis nuomonėmis ir nusiskundimais, o akyli butų savininkai dabar buvo arba išmirę, arba emigravę į kolonizuotus pasaulius. Daugumą sudarė pirmieji – karas atsiėjo brangiai, nepaisant šaunių Pentagono ir jo mokslinio vasalo – korporacijos „Rand“, kurios būstinė, beje, anksčiau buvo visai netoli nuo čia, – prognozių. Kaip ir butų savininkai, korporacija buvo išsikėlusi – neabejotinai visam laikui.

Be to, šiandien niekas nebeprisiminė, dėl ko kilo karas ir kas jį laimėjo, jei apskritai kas nors laimėjo. Dulkės, kuriomis buvo užterštas beveik visas planetos paviršius, atsirado nežinia iš kokios šalies ir niekas, net karo meto priešai, neplanavo jų paleisti. Keista, bet pirmiausia išgaišo pelėdos. Tuo metu atrodė beveik juokinga tai šen, tai ten kiemuose ir gatvėse matyti drybsančius drūtus, pūkuotus baltus

paukščius – pelėdos, kol jų dar buvo gyvų, pasirodydavo tik sutemus, todėl niekas neatkreipė dėmesio į jų nykimą. Panašiai – pulkais nudvėsusių žiurkių – viduramžiais pasireikšdavo maro protrūkiai. Tik šis maras nusileido iš viršaus.

Pelėdomis, žinoma, pasekė kiti paukščiai, tačiau paslaptis tada jau buvo užčiuopta ir perprasta. Prieš karą buvo vykdoma ribota kolonizacijos programa, bet dabar, kai Žemėje liovėsi švietusi saulė, kolonizacijos procesas perėjo į visiškai naują fazę. Dėl to buvo modifikuotas karinis ginklas „Sintetinis laisvės karys“: kitose planetose galintys funkcionuoti humanoidiniai robotai, – tiksliau, organiniai androidai, – tapo mobiliuoju kolonizacijos programos varikliu. Pagal JT įstatymus kiekvienas emigrantas nuosavybės teisėmis gaudavo pasirinkto porūšio androidą ir apie 1990 metus androidų porūšių įvairovė peržengė visas įsivaizduojamas ribas panašiai kaip 7-ojo dešimtmečio amerikietiški automobiliai.

Taigi emigruoti skatino du pagrindiniai motyvai: androidas tarnas buvo pyragas, o radioaktyvūs krituliai – botagas. JT pastangomis emigruoti tapo lengva, o pasilikti – sunku arba neįmanoma. Gaišti laiką Žemėje reiškė potencialią grėsmę staiga būti priskirtam prie biologiškai nepageidautinų individų, kurie kelia pavojų pirmųjų žmonių padermės grynumui. Kartą patekęs į specialiųjų kategoriją pilietis, net sutikęs būti sterilizuotas, būdavo išbraukiamas iš žmonijos istorijos. Tiesą sakant, toks nebebuvo laikomas žmonijos nariu. Ir vis dėlto šen bei ten atsirasdavo nenorinčių emigruoti – net juos pačius glumino tokio sprendimo iracionalumas. Logiškai mąstant, kiekvienas normalusis jau turėjo būti emigravęs. Galbūt veikė prisirišimas, nes Žemė, kad ir kokia sudarkyta, vis dar buvo atpažįstama. O gal neemigravusieji vaizdavosi, kad dulkių uždanga galiausiai išsisklaidys savaime. Šiaip ar taip, pasiliko tūkstančiai individų – dauguma jų spietėsi miestų teritorijose, kur galėjo fiziškai vieni kitus matyti, vieni kitus padrašinti savo buvimu. Šie, kaip paaiškėdavo, buvo

daugmaž sveiki. O kaip įtartinas sveikųjų bendruomenės priedas, faktiškai apleistuose priemiesčiuose pasitaikydavo viena kita savotiška esybė.

Vienas jų buvo Džonas Izidoras, ant kurio, besiskutančio vonios kambaryje, rėkavo svetainėje pastatytas televizorius.

Jis tiesiog užklydo į šias vietas pirmosiomis pokario dienomis. Tais blogais laikais iš tikrųjų niekas nežinojo, ką daro. Iš gimtųjų vietų karo išplėsti įvairių kraštų gyventojai klajojo, laikinai apsistodavo apleistuose būstuose tai viename, tai kitame regione. Anuomet radioaktyvių dulkių krituliai buvo atsitiktinis ir itin permainingas reiškinys; kai kuriose šalyse jų beveik nepasitaikydavo, kitose susidarė didelės sankaupos. Persikėlėlių populiacijos judėjo kartu su dulkėmis. Pusiasalio dalis į pietus nuo San Fransisko iš pradžių buvo neužteršta, ir kaip atsakas į tai pasirodė didžiuliai ketinančių čia apsigyventi žmonių būriai; pasirodžius dulkėms, dalis išmirė, o likusieji iškeliavo. Dž. R. Izidoras pasiliko.

Televizorius šūkavo:

– ...sugrąžins laimingas dienas, Pietų valstijų regėtas iki Pilietinio karo! Tarnas arba nenuilstantis lauko darbininkas, pagal individualų užsakymą sukurtas humanoidinis robotas, pritaikytas ASMENIŠKAI JŪSŲ POREIKIAMS – JUMS IR TIK JUMS, – bus visiškai nemokamai įteiktas atvykimo dieną su visa įranga pagal jūsų nurodymus, duotus prieš išvykstant iš Žemės. Šis ištikimas, jokių rūpesčių nekeliantis bendrakeleivis, žmogui leidžiantis į didžiausią, drąsiausią šiuolaikinėje istorijoje nuotykį, suteiks...

Ir taip toliau.

Kažin, vėluoju į darbą ar ne, paklausė savęs Izidoras gremždamašis smakrą. Jis neturėjo veikiančio laikrodžio – teko kliautis laiko signalais per televizorių, bet šiandien, matyt, buvo Tarpplanetinių horizontų diena. Šiaip ar taip, televizija skelbė penktąsias (ar šeštąsias?) Naujosios Amerikos – pagrindinės JAV nausėdijos Marse – atradimo

metines. O pusiau sugedęs jo televizorius rodė tik vieną kanalą, kuris per karą buvo nacionalizuotas – paskui taip ir liko; vyriausybė Vašingtone, vykdanči savo sudarytą kolonizacijos programą, buvo vienintelė šio kanalo reklamos užsakovė, taigi Izidoras buvo priverttas jos klausytis.

– Pasiklausykime ponios Megės Kliugman, – pasiūlė televizijos diktoriaus Džonui Izidorui, nors jam reikėjo tik sužinoti laiką. – Neseniai imigravusi į Marsą ponია Kliugman Naujajame Niujorke tiesiogiai įrašytame interviu pasakė štai ką. – Ponia Kliugman, kuo skiriasi ankstesnis jūsų gyvenimas užterštoje Žemėje ir čia, visų įmanomų galimybių kupiname pasaulyje?

Po pauzės pavargęs, sausas pusamžės moters balsas pasakė:

– Turbūt ir aš, ir likusieji mūsų trijų asmenų šeimos nariai labiausiai išskirtume orumą.

– Orumą, ponია Kliugman?

– Taip, – atsakė ponია Kliugman, dabar jau marsietė, Naujojo Niujorko gyventoja. – Tai sunku paaiškinti. Turėti tarną, kuriuo šiais neramiais laikais galima pasitikėti... Mane tai veikia raminau.

– Grįžkime į Žemę, ponია Kliugman, į praėjusius laikus: ar jūs taip pat baiminotės, kad galite būti priskirti... hm... specialiųjų kategorijai?

– Ak, mes su vyru buvome kone mirtinai įsibaiminę. Žinoma, emigravus visos mūsų baimės išsisklaidė – laimė, visiems laikams.

Džonas Izidoras apmaudžiai pagalvojo: mano baimės irgi išsisklaidė, nes aš neturiu emigruoti. Jis jau daugiau kaip metus buvo priskirtas specialiųjų kategorijai, ir ne šiaip dėl išsigimusių genų. Dar blogiau – jis neišlaikė minimalių protinių gebėjimų testo ir, kaip sakoma, pasirodė esąs vištagalvis. Užsitraukė trijų planetų panieką. Ir vis dėlto, nepaisant nieko, jis išgyveno. Turėjo darbą – vairavo dirbtinių gyvūnų remonto įmonės sunkvežimį: Van Neso gyvūnų klinikos personalas ir barbariškos išvaizdos paniurėlis jos viršininkas Hanibalas Sloutas priėmė jį kaip žmogų ir Džonas Izidoras tai

vertino. Kaip retkarčiais mėgo sakyti ponas Sloutas: „Mors certa, vita incerta.“^{*} Nors ne kartą girdėjo šį posakį, Izidoras tik miglotai įsivaizdavo jo prasmę. Šiaip ar taip, jei vištagalvis perprastų lotynų kalbą, jis nebebūtų vištagalvis. Kai į tai buvo atkreiptas pono Slouto dėmesys, jis pripažino, kad tai tiesa. Beje, buvo besmegenių, šimtąkart kvailesnių už Izidorą, kurie negalėjo dirbti apskritai jokio darbo, dėl to buvo laikomi globos įstaigose, keistokai vadinamose Amerikos specialiųjų darbo įgūdžių institutais, – kaip visada, koku nors būdu į pavadinimą turėjo patekti toks žodis kaip „specialiųjų“.

– ...ponia Kliugman, – kalbėjo televizorius, – jūsų vyras nesijautė saugus, įsigijęs ir nuolat dėvėdamas brangų ir nepatogų švininį tarpkojo dengtuką nuo radiacijos?

– Mano vyras... – pradėjo ponia Kliugman, bet tuo metu baigęs skustis Izidoras nudrožė į svetainę ir išjungė televizorių.

Tyla. Ji plūstelėjo iš visų plyšių ir sienų – tvokstelėjo į jį su beribe, absoliučia jėga, sakytum generuota milžiniško variklio. Ji pakilo nuo grindų, išklotų pilku sudriskusiu kilimu nuo sienos iki sienos. Ji lyg nuo pavadžio nutrūko nuo sugedusių ar apgedusių virtuvės prietaisų – mirusių aparatų, kurie nė karto nebuvo įjungti nuo tada, kai čia apsigyveno Izidoras. Tyla sunkėsi iš svetainėje be naudos stirkšančio toršero ir maišėsi su bežode, tuščiavidure savo antrininke, sklendžiančia žemyn nuousių nutupėtų lubų. Iš tiesų ji įsigudrino išnirti iš visko, kas matėsi akiratyje, tarsi ji, tyla, būtų ketinusi atstoti kiekvieną apčiuopiamą daiktą. Taigi ji užgriuvo ne tik Izidoro ausis, bet ir akis: stovėdamas priešais bejausmį televizorių jis juto tylą kaip matomą ir savaip gyvą esatį. Gyvą! Jis ir anksčiau dažnai jusdavo rūstų jos artumą: priartėjusi ji įsiverždavo be subtilybių, matyt, nesitverdama nekantrumu. Pasaulio tyla negalėjo suvaldyti savo godumo. Nebegalėjo. Nuo tada, kai pasiekė visišką pergalę.

^{*} Mirtis tikra, gyvenimas -- nebūtinai. (Lot.; čia ir kitur – vert. past.)